

Viljelijöiden kokemuksia maatalousluonnon monimuotoisuuden vaalimisesta

LUMO-projektin selvitys viljelijöiden kokemuksista ja ajatuksista, millaiseksi maatalousluonnon monimuotoisuuden edistäminen koetaan diskursiivisesti ja konkreettisesti

Päiväys:	16.8.2021
Linja, osasto ja/tai yksikkö:	maatalousosasto, LUMO-projekti
Hyväksyjä:	Ruokavirasto
Laatija:	Paula Nykänen
Lisätietoja:	Ruokaviraston LUMO-projektin tavoitteena on maatalousluonnon monimuotoisuuden edistäminen ja vaaliminen tuottamalla ajankohtainen, selkeä ja kohderyhmien käytännön työtä palveleva viestintäkokonaisuus aiheen teemoista. Projektin rahoittaa maa- ja metsätalousministeriö.
	Tämä raportti on yhteenveto viljelijöille teetetyin verkkokyselyn ja etäyhteydellä tehtyjen haastattelujen tuloksista. Verkkokyselyyn vastasi 231 viljelijää ja haastatteluihin osallistui 16 viljelijää. Yhden haastattelun keskimääräinen kesto oli noin 40 minuuttia.
	Verkkokyselyllä ja haastatteluilla oli tarkoitus selvittää viljelijöiden kokemuksia ja ajatuksia siitä, mitä maatalousluonnon monimuotoisuus tällä hetkellä viljelijöille tarkoittaa, miten siihen suhtaudutaan, millaisia kokemuksia sen edistämisessä tiloilla on ja millaista tietoa ja tukea viljelijät sen edistämiseksi kaipaavat.

Sisällysluettelo

1 Kyselyn tulokset	3
1.1 Kyselytulosten yhteenveto	3
1.2 Kyselytulosten vertailu	9
2 Haastattelun tulokset	10
2.1 Viljelijöiden käsitykset maatalousluonnon monimuotoisuudesta	10
2.2 Viljelijän motivaatio.....	11
2.3 Tiedonhankinta ja tietorakenteet	12
2.3.1 Tiedonhankinta	12
2.4 Yleiset asenteet ja keskustelukulttuuri	14
2.4.1 Viljelijöiden keskuudessa	14
2.4.2 Kuluttajakunnan keskuudessa	15
2.5 Kokemukset viranomaistoiminnasta	16
3 Johtopäätökset	16
Liite 1. Verkkokysely-lomake	18
Liite 2. Haastattelukysymykset	19

1 Kyselyn tulokset

Verkkokyselyyn vastasi yhteensä 231 viljelijää.

Verkkokyselyyn vastaajista 39 % oli viljan tai erikoiskasvin viljelijöitä ja 20 % muun kasvintuotannon tuottajia. Maito-, sika-, nauta- ja muiden kotieläintilojen vastaajia oli yhteensä 36 %. Vastaajista 38 % oli 51–64-vuotiaita ja toiseksi eniten kyselyyn vastasivat 41–50-vuotiaat. Vastaajista miehiä oli 60 % ja naisia 39 %. Vastaajien tiloista 23 % oli luomutuotannossa. Vastaajia oli tasaisesti kaikilta Suomen ELY-keskus alueilta.

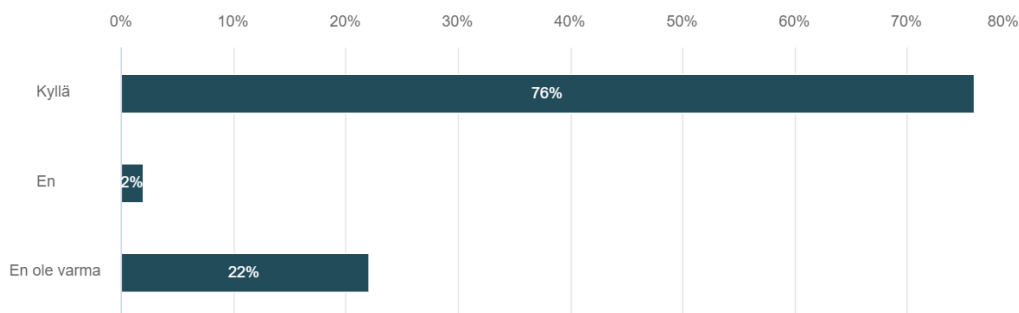
Vähiten vastaajia oli sikatiloilta. Alle 30-vuotiaita kyselyyn vastaajia oli vain 6 % eli kaikista ikäryhmistä vähiten, joten tämä kysely ei tavoittanut juurikaan nuoria viljelijöitä.

1.1 Kyselytulosten yhteenveto

Kyselyyn vastaajista suurin osa eli 80 % oli toteuttanut tilallaan toimia, jotka edistävät maatalousluonnon monimuotoisuutta. 12 % vastaajista ei ollut varma, onko toteuttanut tilallaan tällaisia toimia. Oman tilan mahdollisuudet maatalousluonnon monimuotoisuuden edistämiseksi oli tunnistanut 76 % vastaajista. Vastaajista 22 % ei ollut varma siitä, miten omalla tilalla monimuotoisuutta olisi mahdollista edistää.

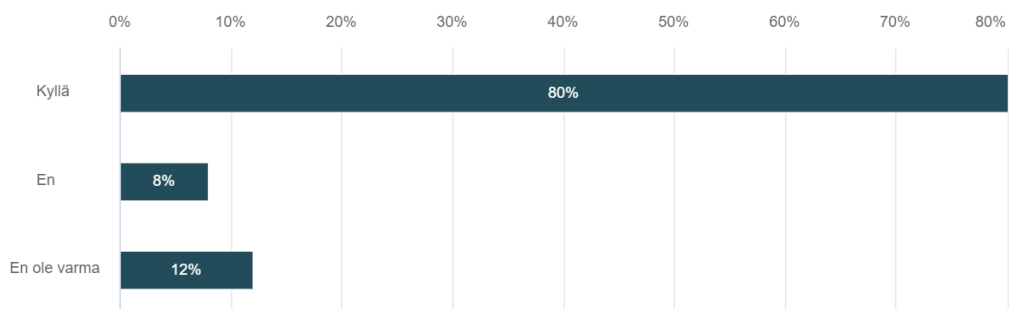
1. Tunnistatko oman tilasi mahdollisuudet monimuotoisuuden edistämiseen?

Vastaajien määrä: 231

3. Oletko toteuttanut tilallasi toimia, jotka edistävät maatalousluonnon monimuotoisuutta?

Vastaajien määrä: 231

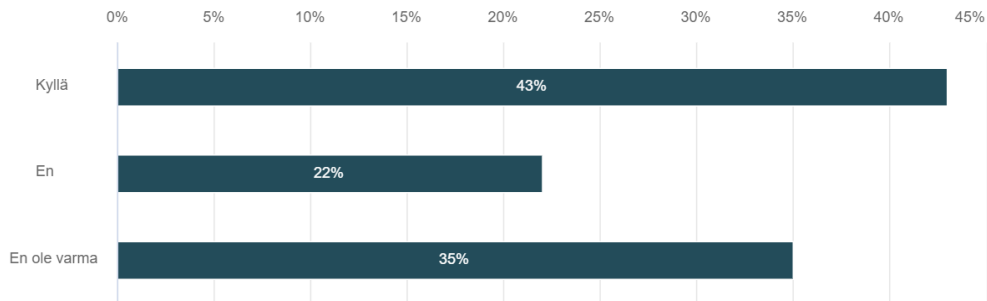

Tukijärjestelmän maatalousluonnon monimuotoisuutta edistävästä tuista vastaajat kokivat enemmän epävarmuutta. 43 % vastaajista vastasi, että tietää millaisia tukia maatalousluonnon monimuotoisuuden

edistämiseen voi saada, 35 % vastasi ettei ole varma ja 22 % vastasi, ettei tiedä millaisia tukia monimuotoisuuden edistämiseen on mahdollista saada.

2. Tiedätkö, millaisia tukia maatalousluonnon monimuotoisuuden edistämiseen voi saada?

Vastaajien määrä: 231

Kyselyssä kysyttiin, millaiseksi neuvojan tai ELY-keskuksen neuvonta on koettu, jos vastaaja on saanut sellaista ja onko se vastannut vastaajan tarpeita. Kysymykseen vastasi 57 henkilöä, joista 23 henkilöä oli kokenut, että neuvonta oli asiallista, omia tarpeita vastaavaa ja hyvälaatuista. Muutama vastaaja oli kokenut, että neuvoja ei ollut osannut vastata kysymyksiin esimerkiksi ekologisista käytävistä tai pellon ja metsän reunavyöhykkeiden hoidosta. Muutama vastaaja oli kokenut, että neuvojalta on kysyttävä hyvin tarkkoja kysymyksiä, jotta niihin saa tarvitsemansa vastauksen. Muutama vastaaja oli kokenut neuvonnan hajanaiseksi tai sellaiseksi, että eri henkilöt tulkitsevat asioita eri tavoin ja näin ollen neuvovat eri tavoin.

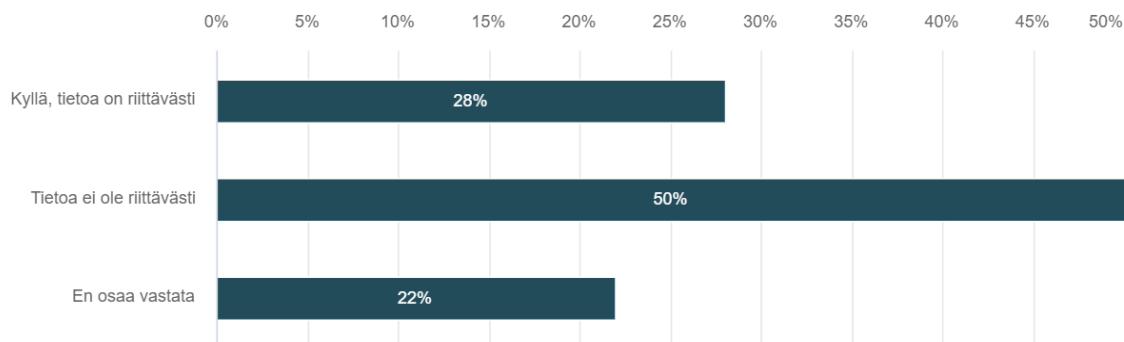
✓	Maisemaneuvojan kanssa katsottiin paikkoja. Vastasi osaan tarpeista metsänreunoista ja laidunnuksesta. Peltupuoli ja ekologiset käytävät jäivät vastaamatta.
✓	Olen saanut ja koen sen tärkeäksi.
✓	Kaikki tieto on tarpeen.
✓	En ole tarvinnut tukea tai neuvoja. Haluaisin lisätä monimuotoisuutta entisestään, mutta koen tukijärjestelmän haittaavan sitä.
✓	Neuvojalta olen saanut. Vastasi hyvin. Sain neuvoja luma alueiden hoitoon.
✓	Oikein hyvää
✓	Suurimpana ongelmana koen sen, että kaikki tahot ymmärtäisivät, ettei nykypäivän lypsylehmä voi elää niittyleinikeillä. Pidämme mielellään perinnebiotoopeja, mutta niitä laiduntavat eläimet on mietittävä tarkkaan, jotta eläimet eivät kärsi vähäravinteisesta laidunruuasta.
✓	Tuki on täysin riittämätön!
✓	Hyvin selkeää ja opastavaa neuvontaa
✓	Proagrian maisema asiantuntijan kanssa aolemme kartoittaneen laidunnuskohteita. Vastasi hyvin tarvetta ja oli iso apu.
✓	MoMa-ympäristösopimus on tilamme suurin tulonlähde ja mahdollistanut taloudellisesti tilamme toiminnan jatkumisen. Sopimus on kaiken kaikkiaan ollut erinomainen asia, ja sopimusehdot ovat paremmat kuin vastaavassa erityistuessa edellisellä ohjelmakaudella.
✓	Olen saanut neuvontaa perinnebiotoopin suunnitelman tarkennuksista ja neuvonta oli asiallista ja selkeää.

Y	Kun osaa kysyä ja tunnistaa ensin mahdollisuudet niin hyvä. Itse kysyin Neuvon kautta apua täsmäasiaan. Se toimi hyvin. Lisätietoa kaipaisin kohdennetusti omalle tilalle, ei ole energiaa etsiä itse kaikkea tietoa.
Y	Neuvonta ollut asiallista.
Y	Hajanaiseksi.
Y	Neuvonta on sekavaa osin eri henkilöt tulkitsee asiat eri tavalla
Y	Kun oli eläimiä, lehmä, hevosia ja lampaista oli ok. Nyt ei toimi enään.
Y	Asiantuntemus on vähän niin ja näin, itse biologina ja maatalousyrittäjänä ehkä olen vähän syvemmällä aiheessa kuin neuvojat.
Y	Sain vastauksen kysymyksiini.
Y	En ole saanut
Y	Soveltuu valituilta osiltaan toimintaamme hyvin. Monimuotoisuus valinnoilla saavutetaan omalle työlle lisäarvoa käsikädessä luonnon kanssa toimimalla. Maataloustuottajat ovat avain monimuotoisuuden lisäämisessä, etenkin nautakarjatiotannon harjoittajat, kukas muu on 24/7 tekemisissä luonnon kanssa, aina tilanteen vaatimalla tavalla. Vaivannäkö tässäkin palkitsee, tämä pitää nähdä mahdollisuutena.
Y	Vet inte
Y	Tieto ELY-keskuksesta on ollut tärkeää, meidän toimimme yhteistyössä Suomen maatalouden parhaaksi lakien ja suositusten mukaan.
Y	Hyvin vähän neuvontaa, lähinnä perinnebiotooppialueista.
Y	Tietoa eri vaatimuksista.

Puolet vastaajista koki, että tietoa ei ole riittävästi tarjolla maatalousluonnon monimuotoisuudesta ja sen edistämisestä tiloilla. 28 % vastaajista koki, että tietoa on riittävästi.

5. Onko tietoa maatalousluonnon monimuotoisuudesta ja sen edistämisestä mielestäsi riittävästi tarjolla?

Vastaajien määrä: 231

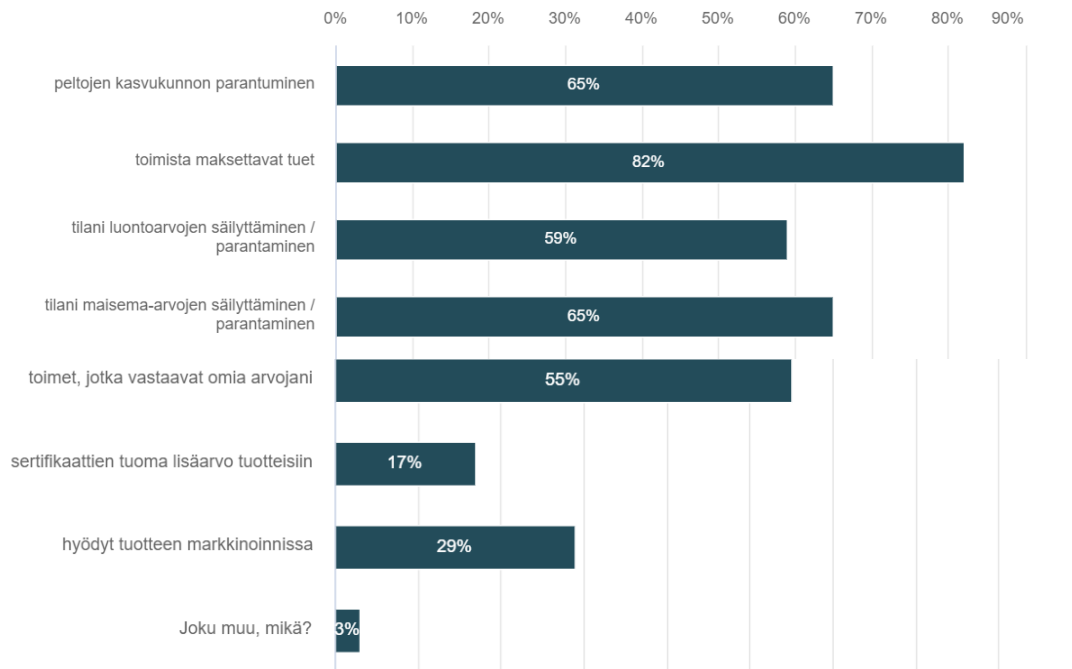

Eniten vastaajia kannustaisi edistämään maatalousluonnon monimuotoisuutta toimista maksettavat tuet (82 %). Toiseksi eniten kannustaisi peltojen kasvukunnon parantuminen (65 %) ja tilan maisema-arvojen säilyttäminen ja parantaminen (65 %). Vain pientä osaa vastaajista motivoisi sertifiointien tuoma lisäarvo tuotteisiin (17 %). Myös noin puolet vastasivat, että omien arvojen mukaan toimiminen kannustaa edistämään maatalousluonnon monimuotoisuutta (55 %).

Avoimeen kenttään jätetyissä vastauksissa muita kannustimia vastaajat kertoivat olevan ristiriitaisten tai monimuotoisuutta vähentävien tukiehtojen poistuminen, yhteistyömahdollisuuksien paraneminen monimuotoisuutta edistävien verkostossa ja selkeä neuvonta aiheesta.

6. Mitkä seuraavista kannustaisivat sinua edistämään tilallasi maatalousluonnon monimuotoisuutta?

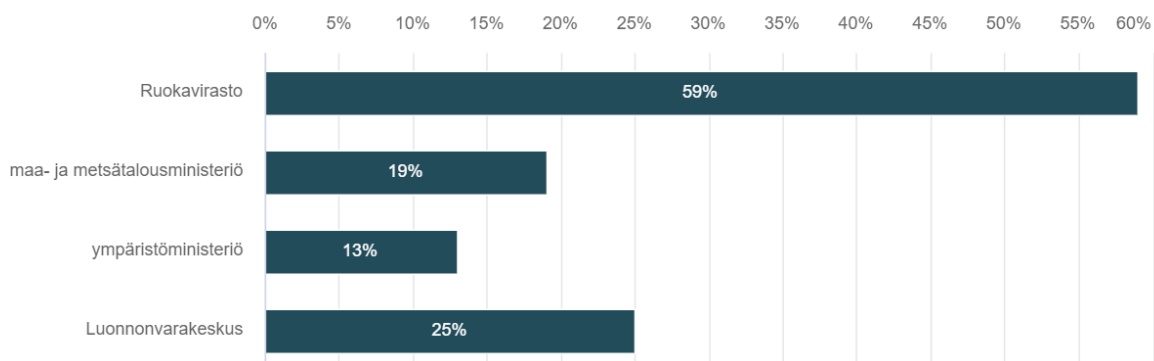
Vastaajien määrä: 229, valittujen vastausten lukumäärä: 861

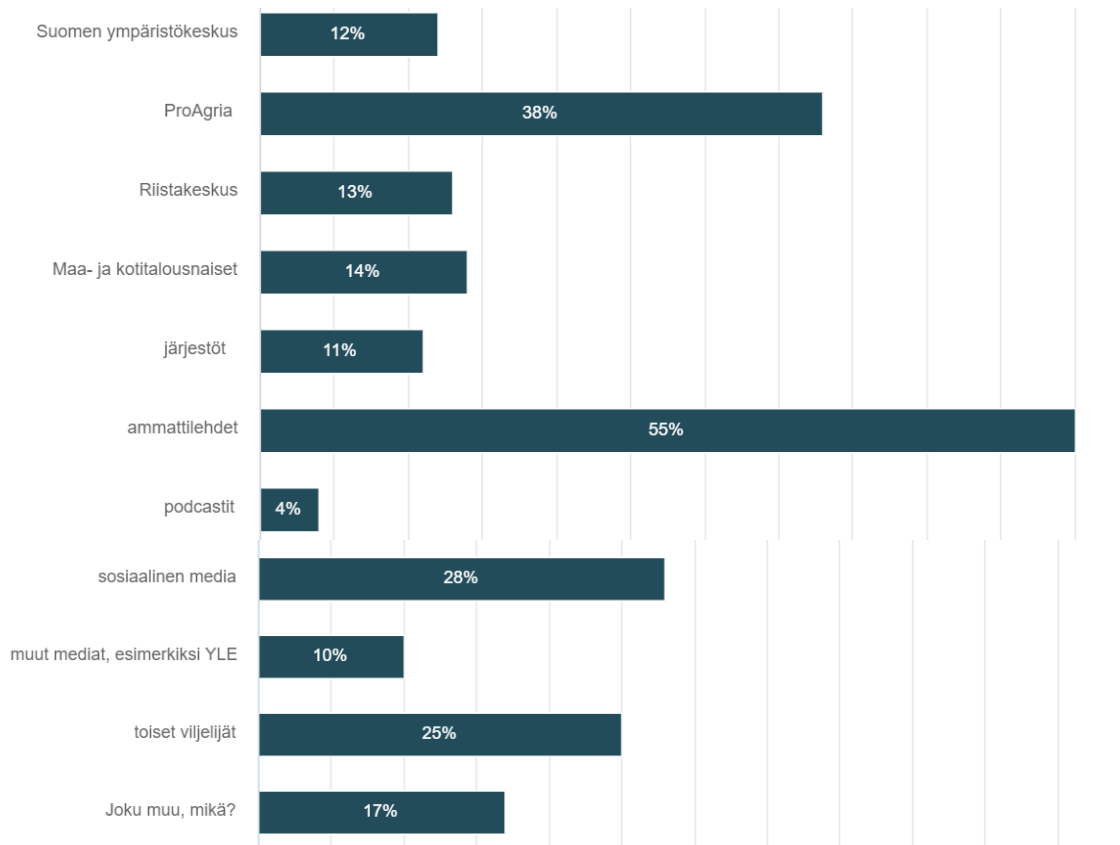

Eniten tietoa maatalousluonnon monimuotoisuudesta vastaajat saavat Ruokavirastolta (59 %) ja toiseksi eniten ammattilehdistä (55 %). Muutoin vastaukset jakautuvat hyvin tasaisesti eri tietolähteiden välillä, mutta yli 20 % oli vastannut saavansa tietoa Luonnonvarakeskukselta, ProAgrialta, sosiaalisesta mediasta ja toisilta viljelijöiltä. Avoimen kentän vastauksissa vastaajat kertoivat saavansa tietoa myös meijereiltä, kirjallisuudesta, eri hankkeiden kautta, ELY-keskuksista, Turun yliopistosta, Valiolta, Wikli Groupista, MHY:stä, Tynnelän tilan Juuso Joonan podcastista, Xerces societystä, kouluttautumalla itse, BSAG:ltä, maataloustoimistosta tai maaseutusliiteiltä, opinnäytetöistä, MTK:sta, Hamk Mustialan tiedotteista ja Luonnonmukainen lääkingä -sivustolta.

7. Mistä lähteistä saat tai olet saanut tietoa maatalousluonnon monimuotoisuudesta?

Vastaajien määrä: 221, valittujen vastausten lukumäärä: 758

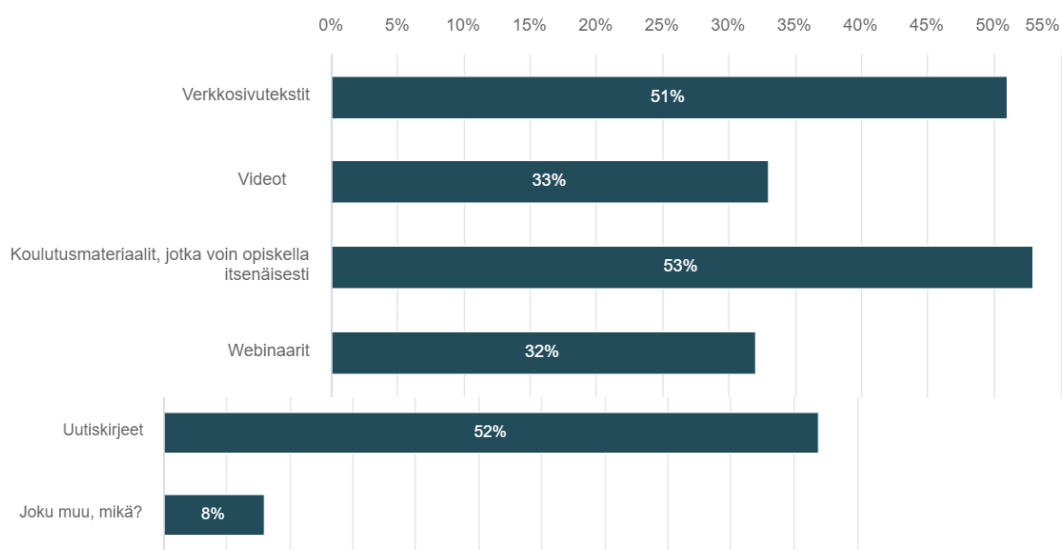

Vastaajat halusivat mieluiten saada uuden tiedon koulutusmateriaaleina, jotka on mahdollista opiskella itsenäisesti (53 %). Myös uutiskirjeet (52 %) ja verkkosivut (51 %) olivat vastaajien suosimia tietomuotoja. Avoimen tekstikentän vastauksissa vastaajat toivoivat aiheesta podcasteja, uutiskirjeitä postitse ja paperipostia, pellonpiennartilaisuuksia ja lehtijuttuja esimerkiksi Maaseudun Tulevaisuudessa.

8. Millaisessa muodossa haluaisit mieluiten saada Ruokaviraston tuottamaa tietoa maatalousluonnon monimuotoisuudesta? Valitse 1–3 vaihtoehtoa.

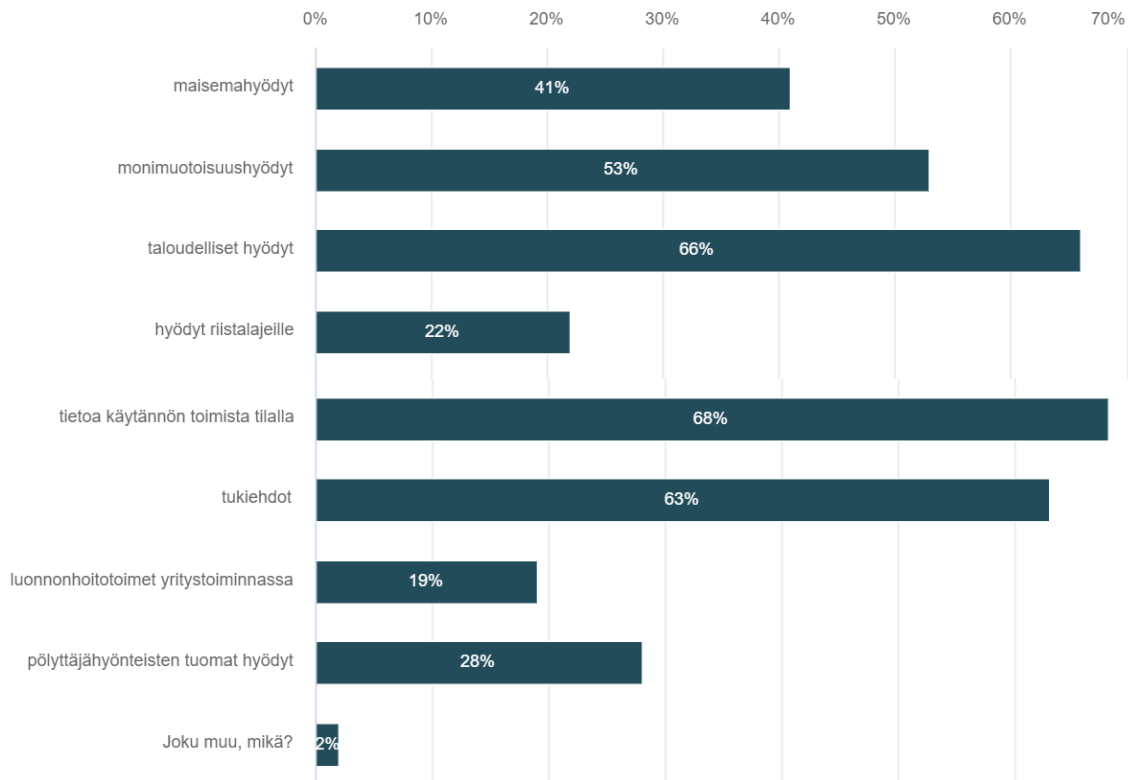
Vastaajien määrä: 225, valittujen vastausten lukumäärä: 514

Tietoa maatalousluonnon monimuotoisuuden teemoista vastaajat kaipaavat eniten lisää käytännön toimista tilalla (68 %) ja toiseksi eniten toimien tuottamista taloudellisista hyödyistä (66 %). Tietoa kaivataan selkeästi lisää myös tukiehdoista (63 %) ja monimuotoisuus- sekä maisemahyödyistä. Vain pieni osa vastaajista haluaa tietoa luonnonhoitotoimista yritystoiminnassa (19 %). Avoimessa tekstikentässä kerrottiin, että tietoa kaivataan myös hyödyistä maan kasvukuntoon, rikkakasvien torjuntaan monimuotoistamalla luontoa ja luonnon lääkinästä.

9. Mistä alla olevista maatalousluonnon monimuotoisuuden teemoista haluaisit lisää tietoa? Valitse yksi tai useampia.

Vastaajien määrä: 229, valittujen vastausten lukumäärä: 829

Vapaan sanan -kenttään vastasi yhteensä 57 vastaajaa. 17 vastauksessa joko viitattiin tai ne käsittelivät tukijärjestelmää. Nämä vastaajat kokivat tukijärjestelmän joiltain osin ristiriitaiseksi ja näin ollen toimimattomaksi tai luonnon monimuotoisuutta vähentäväksi. Monissa avoimen kentän vastauksissa korostui se, että käytännön toimet tilalla ovat joko haastavia tai niistä ei tiedetä tarpeeksi ja lisääntynyt tiedontarve siitä, onko toimien tekeminen kannattavaa. Moni vastaaja haluaa lisää tietoa, joka on selkeää ja helposti luettavaa. Moni vastaaja pitää tärkeänä aiheen markkinointia koko viljelijäkunnalle. Moni vastaaja kaipaasi tietoa myös oman tilan monimuotoisuuspaikoista ja apua niiden tunnistamiseen.

Y	Tulevaisuuden asia, tästä tarvitaan lisää tietoa käytännön toimien suunnitteluun.
Y	På gården har alltid bott jägare. Vildfåglar och djur har alltid tagits i beaktande vad vi än gjort på gården.
Y	Isollakirkolla kaikki on niin jännää ja uutta. Täällä maaseudulla ja maatalousympäristössä luonto on ollut pakko ottaa huomioon ennen, nyt ja tulevaisuudessa.
Y	Lintujen, mehiläisten suojelu / kasvinsuojelumyrkyt. Mitä tehdä pelto-ojien reunakasveille, koivun taimille..voiko kerätä, istuttaa / myydä kesällä?
Y	Muutamia ihmeellisyyksiä ehdoissa.
Y	Opetusmateriaalia tarvittaisiin ehdottomasti lisää aiheesta.
Y	ks. ed. sivu; materiaalit ja viestintä ei paljoa auta, jos viljelijöille asetettavat vaatimukset osoittaa toiseen suuntaan. Olen seurannut karjatilan peltojen muuttamista viljatilan pelloiksi, eikä se minusta ole lainkaan hyvä asia. Vähentää luonnon monimuotoisuutta monin tavoin.
Y	Kauan sitten on saatu postitse peltoluonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä esitteitä, mutta miksi tiloilla pesiviä ruisräkkiä, tuulihaukkoja, kuoveja ja muita lintuja ei inventoida? Maanviljelijä joutuu ottamaan linnut huomioon ja ei pysty satoa korjaamaan kuin vasta hyvin myöhään syksyllä kun on pystynyt varmistumaan siitä, että lintuja ei pelloilla enää ole. Ohjeistus esitteissä esim. ruisräkän osalta on keho: niillä ei pystytä ruisräkkiä pelastamaan. Sellaisilta pelloilta, joilla pesii jatkuvasti ruisräkkiä, tulisi saada suurempaa ympäristötukea.
Y	Pidetään ympäristö siistinä huomioiden luonnon eläimet
Y	Maatalousluonnon monimuotoisuuteen ja sen säilyttämiseen liittyvät kiinteästi myös laiduntavat eläimet: naudat, lampaat tai hevoset. Eläimet lisäävät monimuotoisuutta jo omalla olemassaolollaan, varsinkin jos ovat (uhanalaisia) alkuperäisrotuja. Sen lisäksi monilajiset laitumet, joissa kukkivia kasveja kuten apiloita, maillasia yms. ovat pörräisten ja perhosten valtakuntaa. Pääskyet viihtyvät ja pesivät lehmien lähitöillä. Eläimet voivat laiduntaa erilaisilla perinnebiotoopeilla ja metsälaitumilla ja auttaa niiden hoitotoimien tekemisessä. Laiduntavat eläimet ovat kauniita. Eläinten merkitystä maiseman ja luonnon monimuotoisuuden ylläpitämisessä täytyy pitää enemmän esillä ja sitä pitää tuoda kuluttajien tietoisuuteen.
Y	Webinaarit ovat hyviä. Tai ihan tavallinen lehti postilaatikkoon
Y	Esim monimuotoisuuskaistaa kannattaisi mainostaa sekä viljelijöille että viranomaisille, jokaisen pellon reunoilla voisi olla nurmipeitteinen kaista josta olisi hyötyä eläimille, vähentäisi huuhtoutumia ja olisi samalla pois mahdollisesta ylituotannosta. Samoin esim jonkinsortin maisemasaarekkeet tms olisi mainiota eläinten suojapaikkoja, jollei niitä eu-tarkastajat määräisi poistamaan...
Y	Pienellä tilalla ei voi olla montaa kasvia samana vuonna. Mielestäni parempi olisi monipuolinen viljelykierto 3-5vuotta. Näin saataisiin useampi tila mukaan eikä vain isot tilat keräämään pottia. Harvemmin kaikilla tiloilla on samana vuonna sama viljelykasvi. Pienimmillä tiloilla jo kaksi eri kasvia /vuosi on riittävä ja seuraavana vuotena olisi ainakin toinen kasvi eri.
Y	Mahdollisimman paljon tietoa, että asia varmasti menee perille. Mavissa varmasti asiat ymmärretään, mutta maatilalla on niin valtava kokonaisuus hoidettavana, että hyvä jos asioita kerrataan riittävän usein.

1.2 Kyselytulosten vertailu

Ryhmä 1 vastaajat eivät ole toteuttaneet tilallaan maatalousluonnon monimuotoisuutta edistäviä toimia tai eivät ole varmoja, ovatko (n=46 kyselyyn vastaajista).

Ryhmä 2 vastaajat ovat toteuttaneet tilallaan maatalousluonnon monimuotoisuutta edistäviä toimia (n=185 kyselyyn vastaajista).

Ryhmä 2 vastaajat tunnistavat selkeästi paremmin oman tilan mahdollisuudet maatalousluonnon monimuotoisuuden edistämiseen (82 %) ja siihen, millaisia tukia siihen voi saada (48 %) kuin ryhmä 1 vastaajat. Ryhmä 1 vastaajista 50 % ei tunnista oman tilan mahdollisuuksia monimuotoisuuden edistämiseen ja 74 % ei tiedä tai ei ole varma, millaisia tukia niihin on mahdollista saada.

Ryhmä 1 on vastannut avoimeen kenttään neuvonnasta ja sen laadusta, ettei ole saanut neuvontaa. Kysymyskenttään vastaaminen ei ole kuitenkaan ollut kyselyssä pakollista.

Ryhmä 2 vastaajista puolet (52 %) kokivat, ettei tietoa monimuotoisuuden edistämisestä tilalla ole riittävästi tarjolla, kun ryhmä 1 vastaajat kokivat pelkästään, että tietoa ei ole riittävästi tai ettei osaa vastata kysymykseen. Ryhmä 2 vastaajista suurempi osa verrattuna ryhmä 1 vastaajiin koki, että tietoa on riittävästi tarjolla.

Molempia ryhmiä kiinnostaa toimista maksettavat tuet, mutta ryhmä 1 vastaajia hieman enemmän (86 %) kuin ryhmä 2 (81 %). Toimien tekemiseen kannustaa ryhmä 2 vastaajia enemmän asioita kuin ryhmä 1

vastaajia. Ryhmä 2 vastaajat käyttävät tietolähteitä monipuolisemmin mitä ryhmä 1 vastaajat. Esimerkiksi kukaan ryhmä 1 vastaajista ei kerro saavansa tietoa Riistakeskuksesta, Maa- ja kotitalousnaisilta tai podcasteista. Ryhmä 2 vastaajat saavat tietoa myös ryhmä 1 vastaajiin verrattuna enemmän toisilta viljelijöiltä. Ryhmä 2 on myös vastannut haluavansa tietoa useammassa tietomuodoissa kuin ryhmä 1 vastaajat ja esimerkiksi webinaarit kiinnostavat ryhmä 2 vastaajia enemmän kuin ryhmä 1.

Ryhmä 1 vastaajat halusivat enemmän tietoa käytännön toimista tilalla, toimien taloudellisista hyödyistä ja tukiehdoista kuin ryhmä 2 vastaajat. Ryhmä 2 vastaajat halusivat tasaisemmin tietoa kaikista maatalousluonnon monimuotoisuuden teemoista, kuin ryhmä 1 vastaajat.

Ryhmä 1 vastaajat antoivat avoimeen vapaan sanan -kenttään kuusi vastausta, kun taas ryhmä 2 vastaajat antoivat 51 vastausta. Vain yksi kolmannes haastatteluun ilmoittautuneista kuului ryhmään 1.

2 Haastattelun tulokset

Melkein kaikki haastateltavat tekevät tilallaan asioita, jotka edistävät maatalousluonnon monimuotoisuutta. Noin puolet haastateltavista saa tukea erilaisiin monimuotoisuutta tukeviin toimenpiteisiin, ja hieman alle puolet haastateltavista tukevat maatalousluonnon monimuotoisuutta muutoin tilallaan. Haastateltavat olivat tasaisesti eri puolilta Suomea ja eri tuotantosunnista. Tilakoot haastateltavien välillä vaihtelivat suurista tuottajista pientiloihin ja maataloutta sivutoimena tekeviin.

2.1 Viljelijöiden käsitykset maatalousluonnon monimuotoisuudesta

Haastateltavien käsitykset maatalousluonnon monimuotoisuudesta olivat hyvin samankaltaisia. Haastateltavien mielestä maatalousluonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan peltojen ja niiden ympäristön sekä muiden luontoalueiden kuten metsien, niittyjen ja laidunten monimuotoisuutta sekä kasvilajiston monimuotoisuutta niin pelloilla kuin peltojen ulkopuolellakin. Erityisesti pellonpientareiden vaikutukset luonnon monimuotoisuuden edistäjänä tunnustetaan.

Vain yksi haastateltava mainitsi maanalaisen monimuotoisuuden ja kertoi, että oli havahtunut asiaan Carbon Action Klubiin liittymisen myötä. Suurin osa haastateltavista koki oikeantyyppisen laidunnuksen sekä laiduneläinten vaikuttavan positiivisesti maatalousluonnon monimuotoisuuteen. Vain muutama haastateltava nosti esiin pölyttäjien merkityksen monimuotoisuuden edistäjänä. Haastateltavat mieltävät monimuotoisuuden laajaksi kokonaisuudeksi, joka otetaan huomioon tilan töissä.

Muutamit haastateltavat kokivat maatalousluonnon monimuotoisuuden edistämisen myös osittain ristiriitaiseksi asiaksi. Esimerkiksi tilakoon ja peltojen pinta-alojen kasvaessa monimuotoisuudesta on välillä tingittävä. Yhdelle haastateltavista maatalousluonnon monimuotoisuudesta tulee mieleen elanto ja oma työ, kun taas muille haastateltavista monimuotoisuus on yksi monista asioista, mitä tilalla edistetään.

Sitaatteja haastatteluista:

”No se on niinku tuolta navetasta lähtien peltoihin ja peltojen ympäristöön, mehtiin, ihan kaiken luonnon laajueessaan.”

”No kyllä se töiden osalta tarkoittaa ainakin sitä, että jos sen pyrkii ottaa monimuotoisuuden huomioon, niin viljeltävät lajikkeet pitää ottaa huomioon. Ja vie sen ajatuksen muuhunkin, kun sen lajikkeen tuottamiseen, että ottaa sen ympäristön ja luonnon huomioon. Luonnon näkökulma, että siinä vaiheessa, kun meet kyntää tai äestää tai käytät kasvinsuojeluaineita ja muita vastaavia niin siinä pitää olla takaraivossa iskostettuna, että sitä tehdään myöskin luonnon hyväks.”

”No mä en oikeestaan, siis monimuotoisuuden ylläpitäminenhan on jatkuvaa kiikunkaakun just sen kans että mikä on työn teon kannalta järkevää ja aina siinä kohtaa kun jonkun kivikasan hävittää pelloilta, niin tietää et siihen ei enää osu ja siihen ei kasva rikkaruohot, mut tietää et siihen ei sit kasva myöskään mikään muukaan. Kun sä aina äkeen kans kierrät sitä kivikasaa ja sit ku ei enää tartte kiertää ni se on niinku. Tavallaan se on semmosta jatkuvaa tasapainottelua. Sen monimuotoisuuden ja sen työn teon kannalta.”

2.2 Viljelijän motivaatio

Haastateltavat omaavat arvopohjan, jossa luontoa arvostetaan, luonnon hyvinvoinnista ja luonnosta ollaan kiinnostuneita ja luontoa halutaan myös jossain määrin suojella. Monilla haastateltavilla motivaatiota on kasvattanut oma harrastuneisuus esimerkiksi kasvien tunnistamiseen, lintujen tunnistamiseen tai metsästykseen sekä tietty maisema omalla tilalla, jonka haluaa joko säilyttää tai viljelijä on halunnut kunnostaa. Monet haastateltavat kertoivat motivaationsa kasvaneen tilanteissa, joissa omalla tilallaan oli huomannut konkreettisesti millaisia hyötyjä maatalousluonnon monimuotoisuuden edistäminen on tuottanut. Muutama haastateltava on saanut koulutusta aiheeseen, jolloin tiedon lisääntyminen on lisännyt motivaatiota. Moni haastateltavista kokisi motivaationsa lisääntyvän entisestään, jos tunnistaisi oman tilan mahdollisuudet monimuotoisuuden edistämiseen paremmin.

Ne viljelijät, jotka saavat maatalousluonnon monimuotoisuuden edistämiseen jotakin tukea, eivät koe sen olevan päämotivaattori vaan ennemminkin toimien tekemisen jatkuvuuden varmistaja. Tukijärjestelmä ei siis välttämättä ole päämotivaattori toimien aloittamiseen, mutta se varmistaa toimien jatkuvuutta sekä niiden pitkäjänteistä tekemistä. Tukijärjestelmän koetaan kuitenkin olevan hyvä porkkana toimien aloittamiseen sellaisille viljelijöille, jotka eivät ole aiheesta muutoin niin kiinnostuneita tai joita suurempien toimien aloittaminen tilalla arveluttaa. Erilaiset hankkeet koetaan hyviksi sen osalta, että niiden kautta voi saada rahallista tukea matalamman kynnyksenkin tekemiseen. Tukijärjestelmä nähdään myös niin sanottuna poliittisena kannanottona siihen, että monimuotoisuuden tukeminen on arvokasta ja arvostettavaa työtä. Toisaalta tukijärjestelmän ristiriitaisuudet ovat joissain tapauksissa karsineet toimien tekemistä tilalla tai toimia on jätetty pois.

Viljelijän motivaatioon maatalousluonnon monimuotoisuuden edistämiseksi vaikuttaa myös alueelliset erot. Ne alueet, joilla muutkin tilat edistävät maatalousluonnon monimuotoisuutta, toimivat vertaistukiverkkona alueen viljelijöille, jolloin aiheeseen suhtaudutaan positiivisemmin ja sen tekeminen koetaan mielekkääksi. Jos alueella muut tilat taasen eivät tee maatalousluonnon monimuotoisuutta hyödyttäviä asioita, suhtautuminen aiheeseen muuttuu negatiivisemmaksi ja esimerkiksi omaa tekemistä ei tuoda esille. Tällaisilla alueilla jotkut viljelijät ovat kokeneet syrjintää ja yksi haastateltavista kuvasi kokeneensa jopa vihamielisyyttä muilta viljelijöiltä.

Viljelijät ovat kokeneet motivaatiotaan laskevaksi erityisesti median ja kuluttajien syyllistävän ilmapiirin siitä, että viljelijät ja viljely aiheuttavat eniten ympäristöhaittoja. Median koetaan vääristävän käsityksiä viljelijöistä, viljelyn ammattimaisuudesta sekä viljelyn vaikutuksista. Toinen motivaatiota laskeva asia on viljelijöiden oman jaksamisen puute ja se, ettei koeta ajan riittävän tämän asian edistämiseen. Osan haastateltavista motivaatioon on vaikuttanut negatiivisesti myös viestintä ilmastonmuutoksen torjumisesta, sillä he eivät koe, että viljelijät voisivat juurikaan globaalissa mittakaavassa Suomessa vaikuttaa. Tukijärjestelmän osalta motivaatiota vähentää se, että moni viljelijä pelkää tukien piiriin siirtymisen jälkeisiä sanktioita sekä viljelijää kuormittavaa byrokratiaa.

Sitaatteja haastatteluista:

”Siis tämähän on, me aina nauretaan sitä, että oikeusvaltioshan on syytön, kunnes toisin todistetaan ja mehän ollaan syyllisiä, kunnes pystytään todistamaan itsemme syyttömiksi, jos pystytään. Et sillei tavallaan se asenne ei oo ehkä kaikkein rakentavin.”

”Että kun se tieto puuttuu, ei sillon havahu siihen että jotakin muutoksia tapahtuu. Että ei kävis silleen että se koetaan sellasena vääränlaisena painostuksena, vaan koetaan se sillei että se on meidän etu.”

”Tietysti jos niinkun lähtee tästä talousasiasta, niin tukiporkkanat on aina hyväksi tämmösissä. Sillon konkreettisesti otetaan kantaa, että sillon tulee lisää työtä taikka että siitä tulee niinkun vähemmän sitten sitä myytävää lopputuotetta, kun jollain muulla tavalla toimien. Saadaan sille monimuotoisuuden säilyttämislle taloudellista arvostusta. Ilman muuta sillä on merkitystä, että esimerkiksi neuvontasektorilla näistä asioista tiedetään. Pystytään ensinnäkin löytää niitä mahdollisuuksia mitä tiloilla on, sitä ei välttämättä huomaa niitä kaikkia omia nurkkia, ja sitte myös se että miten tuotteita vastaanottava teollisuus suhtautuu, niin sillähän myös on merkitystä.”

”Tosi moni vielä varmaan muistaa sen monimuotosuuskartotuksen, joka oli pakollinen sillon jossain vaiheessa, et sehän oli tosi huono kun se oli pakollinen. Et sit ois ehkä enemmänki semmonen vapaaehtonen oi sees parempi, et sais infoo et mitä se vois olla enemmän niinku, et ne ehkä mieltää sen siihen entisaikaseen pakollisuuteen kun valvontaki tuli, oli 5 prosenttia leikkausta heti jos ei ollu tehny sitä monimuotoisuuskartotusta. Siit ehk jäi vähän semmonen pakkopulla siitä asiasta, niinku ikävä fiilis, et tämmönen piti tehdä ja heti lähti tukia. Ehkä enemmän semmosta ohjeistamista, et ne sais niinku tietoa enemmän, et se ois niinku mielenkiinnostaki ihmiselle, että mitä kaikkee vois tehdä. Että se ei oo pelkästään vaan sitä, että on joku heinäpelto mitä ei pysty niittä ikinä tai sit joku lato, kiviaita, nehän on tosi hienoja. Ne mielletään tosi erilailta, semmoset jotka on enemmän semmosen tehoviljelyn puolesta tai jotka semmosta tekee ihan elantonsakin takia. Ei tiä että muutenkin sais sitä monimuotosuutta sinne.”

2.3 Tiedonhankinta ja tietorakenteet

Haastatteluissa korostuivat viljelijöiden väliset erot maatalousluonnon monimuotoisuustiedon tietorakenteessa. Ne viljelijät, jotka jo tekevät luonnon monimuotoisuutta tukevia asioita tilallaan, kaipaisivat aiheesta syvempää tietoa sekä tietoa esimerkiksi erilaisista innovaatioista, joita voisi mahdollisesti omallakin tilalla soveltaa. Näiden haastateltavien mielestä perustietoa maatalousluonnon monimuotoisuuden edistämisestä on riittävästi tai jopa runsaasti tarjolla. Perustiedon koetaan kuitenkin olevan sen verran yleistä tietoa, että sen perusteella ei välttämättä asioihin perehtymätön viljelijä osaa toimia vaan aiheesta pitää olla jo kiinnostunut valmiiksi, jotta käytännön toimia lähdetään selvittämään. Ne viljelijät, jotka tietävät aiheesta jo laajemmin, toivoisivat tarkempaa tietoa esimerkiksi kasvilajien tunnistamisesta.

Viljelijät, jotka eivät aiheesta tiedä niinkään paljoa, toivoisivat käytännön tietoa ja erityisesti käytännön esimerkkejä siitä, miten muilla tiloilla toimitaan. Mitä tarkemmin käytännön toimien vaiheet ja niiden vaikutukset on kuvattu, sen parempi. Myös oman tilan monimuotoisuuspaikkojen tunnistamiseen kaivataan apua.

Molemmat ryhmät kokevat vertaistuen erittäin tärkeäksi asiaksi. Moni haastateltava kuvasi hakevansa vertaistukea ja esimerkkejä kuulumalla erilaisiin Facebook-ryhmiin, jossa jaetaan tietoa ja esimerkkejä siitä, miten tiloilla edistetään maatalousluonnon monimuotoisuutta. Kaksi viljelijöistä kertoi saaneensa aiheesta tietoa keskusjärjestöistä sekä siementuottajilta.

2.3.1 Tiedonhankinta

Tiedonhankintatehtävissä haastateltavia joko pyydettiin jakamaan tietokoneen näyttöä ja näyttämään, kuinka hakisi tietoa tai sitten he saivat myös kuvailla sanallisesti sitä, kuinka hakisivat tietoa heille annetusta aiheesta. Tiedonhankintatehtävästä on kuvaus tämän raportin liitteessä 2.

Tiedonhankintatehtävissä jokainen haastateltava käyttäisi tiedonhakuun ensimmäisenä Googlea, varsinkin, jos kyseessä on asia, josta ei vielä juurikaan tiedä. Moni viljelijä menisi myös haun alkuvaiheessa Ruokaviraston sivuille ja etsisi aiheesta perustietoa sieltä sekä tietoa, saako toimeen jotakin tukea. Muutama haastateltava kertoi, että on kokenut Ruokaviraston sivut hankaliksi löytää tietoa, ettei etsisi välttämättä ensimmäisenä sieltä tietoa. Muutama haastateltavista kertoi, että etsisi aiheesta tietoa hankkeiden ja aktiivisten ELY-keskusten sivuilta, joissa toteutetaan näitä toimia.

Ne haastateltavat, jotka kokevat tietävänsä jo perusasiat, etsivät tietoa useammista tietolähteistä ja hyödyntävät esimerkiksi hankkeiden lähdetietoja sekä yksi haastateltavista kertoi lukevansa myös opinnäytetöitä. Yksi haastateltavista kertoi hakevansa tietoa ministeriön sivuilta. Kolme haastateltavista kertoi, että jos lukisi aiheesta Maaseudun Tulevaisuudesta, niin se tuntuisi lähteistä luotettavimmalta. Yksi viljelijä kertoi podcastien olevan sellainen tiedonlähde, jota mielellään kuuntelisi kiireaikana. Kaikki haastateltavat kertoivat, että käyttäisivät tietolähteiden arviointiin aikaa ja moni kuvaili, että lukisi materiaalin vasta, kun toteaisi ensin tiedon tuottaneen tahon luotettavaksi. Luotettavia tahoja haastateltavien mielestä olivat muun muassa Ruokavirasto, maa- ja metsätalousministeriö, Luonnonvarakeskus, ProAgria ja Maa- ja kotitalousnaiset.

Moni haastateltavista kuvaili, että kun kokisi tietävänsä aiheesta tarpeeksi niin sen jälkeen olisi itse yhteydessä neuvontajärjestöihin, kuten ProAgriaan tai Maa- ja kotitalousnaisiin. Moni kertoisi ottavansa yhteyttä perustiedonhankinnan jälkeen myös omien verkostojen edustajiin, kuten tuttuihin neuvojiin, viljelijöihin tai keskusliikkeiden edustajiin.

Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että eritoten uutta tietoa tulisi tarjota loppusyksystä loppupalveen. Haastateltavat kokivat, että heillä on eniten aikaa tällöin perehtyä uuteen tietoon ja mahdollisesti suunnitella tulevan kesän kasvukaudelle muutoksia opitun materiaalin pohjalta. Moni haastateltava toivoi lyhyitä käytännön vinkkejä ja muistutuksia aiheesta kasvukaudelle, eli kevään ja kesän aikana. Kiireisimpänä aikana tiedon toivotaan olevan selkeää, lyhyitä juttuja ja nopeasti sisäistettävää. Tiedon esittämisen muodoista haastateltavat toivoivat eniten sellaisia, joita voi itsenäisesti opiskella, kuten uutiskirjeet, verkkosivut, webinaarit tai koulutukset. Tiedon esittämisessä on tärkeää selkeys ja visuaalisuus. Sisällön pääpointit halutaan saada nopeasti silmäilemällä selville, jonka jälkeen arvioidaan se, perehdytäänkö materiaaliin enemmän. Tämän vuoksi muutama haastateltava suosi hakutuloksissa PowerPoint-esityksiä. Yksi haastateltavista kertoi, että käyttäisi Googlen kuvahakua, jos tavallinen hakusanahaku ei tuottaisi kiinnostavia tuloksia.

Hakusanoja, joita tiedonhankinnassa käytettäisiin:

- kasvikoodit
- maisemapellot
- pölyttäjät ja kasvit
- pölyttäjät ja maatalous
- mehiläiset ja maatalous
- pölyttäjät ja luonnonmonimuotoisuus
- pölyttäjät ProAgria
- kasvit jotka houkuttelee pölyttäjiä
- kasvit jotka houkuttelee pölyttäjiä peltoviljely
- kasvit jotka houkuttelee pölyttäjiä luonnon monimuotoisuus
- kosteikko
- kosteikon perustaminen

- luonnon monimuotoisuus
- maatalousluonnon monimuotoisuus
- maatalousluonnon monimuotoisuus viljelylajike

Sitaatteja haastatteluista ja kuvattuna yksi tiedonhankintatilanne:

”Joo ja hyviä on aina semmoset esimerkit, mitä joku muu on toteuttanu. Mitä yksityiskohtasemmin on kuvattu se, mitä toimenpiteitä siinä on tehty jos aattelee että pellolle on tehty jotain kaistoja tai perinnebiotooppia ruettu vaikka laiduntaa, niin aina sen parempi että olis hyvin yksityiskohtasesti kerrottu mitä siinä on tehty ja koska ja miten se on vaikuttanu, koska siihen on helpompi päästä kiinni että miten se on toteutettu. Ja mun mielestä se käytännön tieto on semmonen mikä vie niihin konkreettisiin toimenpiteisiin. Mun mielestä tämmöstä ylätasen tietoo että niinku monimuotoisuus on hyväksi ja sitä kannattaa varjella, niin sitä on olemassa, jos ihminen vaan haluaa ottaa sitä vastaan, niin ei siitä oo puutetta vaan just tavallaan että miten sitä vois toteuttaa omalla tilalla ja mitä mahdollisuuksia siinä on ja mitä mahdollisuuksia on just vaikka perinnebiotooppien ulkopuolella. Helposti ajatellaan niin, että okei, mulla ei oo perinnebiotooppia, emmä voi tehdä tälle asialle mitään. Että ymmärretään että niitä mahdollisuuksia on lainausmerkeissä ihan tavallisessa peltoviljelyssä myös.”

”...Kun on perusymmärrys ja jos se kolahtaa sillä tavalla, että okei, tässä on se juttu, mistä olen kiinnostunut. Ja tavallaan se, että asia jollain tavalla ohjautuu somevirtaan niin kyllä sillä on iso merkitys. Että tulee se sitten julkaisijan itsensä kautta tai tulee sitten jonkun, nousee jonkun maaseudun tulevaisuuden tai muun ammattilehden kautta niin sillä on kyllä iso merkitys.”

Haastateltava menee ensimmäisenä Googleen. Hän hakee hakusanalla luonnonlaidun. Haastateltava huomaa, että Ruokaviraston sivut ovat ensimmäinen hakutulos, mutta hän päättää olla klikkaamatta sitä. Hän huomaa myös Maaseudun Tulevaisuuden artikkelin, mutta ei klikkaa sitä. Haastateltava kertoo, että kun näkee Proagrian ja Maa- ja kotitalousnaisten hakutulokset, niin ne kiinnostavat häntä. ”Että tietysti tsekkaan, kuka sen on laittanut tänne”, kertoo haastateltava. Haastateltava klikkaa auki maa- ja kotitalousnaisten PDF-muotoisen esityksen Maisemanhoito laiduntamalla, sillä hän haluaa käyttää tiettyjä lähteitä ja tiettyssä muodossa olevaa tietoa. Hän tarkistaa sen, milloin tieto on päivitetty verkkoon. Hän selailee diaesitystä ja lukee mielellään lyhyitä tekstipätkiä. Etsii ensimmäisenä termistö-määritelmiä. Hän miettii samalla, että olisiko hänellä jotakin tilallaan sellaisia kohteita, joita voisi hyödyntää. Hän etsii myös tuttuja termejä tekstistä. Hän myös toteaa, että tämän jälkeen pyrki löytämään vähän uudempaa tietoa. Hän soittaisi mielellään henkilölle, joka on materiaalin julkaissut. Hän oli tyytyväinen hakutulokseen.

”Omaksuisin parhaiten syksyllä, marraskuusta helmi-maaliskuuhun. Kun peltohommat alkaa, niin ei ole sellaiseen aikaa.”

”Aivan aluksi se, että tiedottaminen olisi riittävän ennakoitua niin että sen pystyy maanviljelijä varmasti suunnittelussa ottamaan huomioon. Osa lajikkeista pitää olla hyvissä ajoin tiedossa ja että mitä lajikkeita on sellaisia mitä kannattaa viljellä. Sitte jos on jotain tutkittua tietoa esimerkiksi eri nisäkkäiden tai hyönteisten elintavoista, että miten sä pystyt ne ottaa huomioon, niin tällasia. Tietysti se että mitä siitä maksetaan. Ittellä ei oo niin merkitystä sille, mutta ne jotka tekee sitä eläkseen niin ne varmasti hyvinkin tarkkaan suunnittelevat sen oman toimintansa niin ettei se olisi kannattamatonta.”

2.4 Yleiset asenteet ja keskustelukulttuuri

2.4.1 Viljelijöiden keskuudessa

Osa viljelijöistä kokee maatalousluonnon monimuotoisuuden olevan herkkä tai vähän puhuttu aihe viljelijöiden keskuudessa. Negatiivisempia tunteita aiheesta herää erityisesti silloin, jos aiheesta puhutaan

tai viestitään ilmastonäkökulmasta, sillä kovinkaan moni ei koe pystyvänsä vaikuttamaan asioihin globaalisti vaan vaikutukset halutaan nähdä omalla tilalla ja oman tilan lähiympäristössä. Maatalousluonnon monimuotoisuus ei suurimman osan mukaan nouse keskustelussa esimerkiksi muiden viljelijöiden kanssa luontaisesti esille, vaan siitä ei joko puhuta tai sitten kiinnostuneen viljelijän on nostettava itse aihe esiin keskusteltavaksi. Aiheesta keskustellaan mieluiten niiden kanssa, jotka ovat valmiiksi kiinnostuneita. Moni haastateltava kertoo kokeneensa vaihtelevia asenteita myös viljelijöiden keskuudessa. Kokemukset muiden viljelijöiden asenteista ovat positiivisempia silloin, jos monet alueen tilat tekevät asioita sitä edistääkseen. Tällöin viljelijät kokivat aiheen nousevan keskusteluun luontevasti ja vertaistukea saadaan vaihtamalla tietoa esimerkiksi siitä, mitä lajikkeita viljellään. Sellaisilla alueilla, jossa kovinkaan moni tila ei edistä maatalousluonnon monimuotoisuutta, muut viljelijät suhtautuvat sitä edistäviin viljelijöihin negatiivisesti tai sen ei koeta olevan niin sanotusti oikeaa maataloutta. Negatiivisiin asenteisiin uskotaan vaikuttavan myös se, että viljelijöillä ei ole aiheesta tarpeeksi tietoa tai oman tilan monimuotoisuuskohteita ei tunnisteta.

Sitaatteja haastatteluista:

”No en tiä, must tuntuu että mitä enemmän ne on sellasessa luonnontilassa ni sitä enemmä ne aattelee et se ei oo kunnan maataloutta. Et se on enemmän se heiän ajatus. Et mitä enemmän siinä on sitä nurmee, tai jotain muuta ku tehokasta, ni sitä enemmän ne aattelee et sillei oo mitään arvo.”

”Sanoisin että positiivisesti, mun mielestä ihan sillei että ku luonto voi hyvin niin sehän on kaikkien kannalta tärkeä asia. Jos ei oo pörriäisiä niin ei tuu mansikoita ja jos kaikki ruoka valuu multa jokeen niin sit ei tuu satoa, täähän ainakin tällä kullmalla suurin osa viljelijöistä on sitoutunu ympäristötukeen ja käyttää niitä sen mekanismeja, osa enemmän, osa vähemmän hyväkseen. Et sit on ihan muutamii, jotka ei ole. Et tuoski oli sellanen viljelijä joka ei aikasemmin ollu, mut nyt hänkin on sit liittyny tähän ympäristötukeen. Et hän ei aikasemmin ollu, pelto oli viljelty ihan reunaan saakka ja ojanpienareet myrkytetty, mutta nyt sekin on jo sen verran...”

2.4.2 Kuluttajakunnan keskuudessa

Melkein kaikki viljelijät kokivat ongelmallisimmaksi kuluttajakunnan yleiset asenteet siitä, että viljelijät aiheuttavat ympäristöhaittoja. Ruoantuotantoa ja ruoantuottajia ei koeta arvostettavan. Myös median diskurssit sekä sosiaalisen median keskustelut tuntuvat viljelijöistä keskittyvän aiheen osalta epäolennaisuuksiin. Sekä median että kuluttajien koetaan ymmärtävän liian vähän maataloudesta ja siitä, mitä kaikkea viljelijät tiloillaan tekevät luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi.

Sitaatteja haastatteluista:

”No varmaan kaikki lähtee siitä iso kuluttajakunnan ajatusta, niin se arvostus. Eli tota noin kun isä aina opetti että kun syödään niin otetaan lakki pois päästä.”

”...niin välillä hävettää kertoa se, että on maanviljelijä. Kyllähän se niinkun kertoo siitä asenteesta mikä ihmisillä on. Ei emäntäkään somessa ei hän koskaan mainitse että on maanviljelijä.”

”...Mutta varmaan ne jotka elää tästä, niin mitä noita kommenttipalstoja seurannu, niin kyllähän ne toivoo sitä että tämmöstä sitte arvostettas. Koska niinku yleisin kommentti mitä tuolla kommenttipalstoilla on niin joo, ne mällää niillä tukirahoilla. Me ei niillä rällätä. Enkä mä uskokaan että maaseudulla, että sanotaanko että täällä se mikää ongelma kun täällä on peltoa ja mettää joka puolella ja ei voi välttää näkemästä sitä touhua mikä täällä on. Jos ei muuta niin se traktori jumittaa sen liikenteen, mutta justiin nää isommat kaupungit, jossa ihmiset sitte käy vaikka välillä lomalla täällä jonkun sukulaisen luona niin ehkä ne sitten eniten tarvis sitä tietoa. Tällasia ääripäitä on aina ja niitten kanssa on eletävä, mutta että se ei pääsisi ihan

valloilleen niin tämmönen tiedottaminen on tärkeää. Kyllä me kaikki eletään luonnosta ja maanviljelijät on avainasemassa siinä, että meillä on niitä jatkoskin, kyllä niillä silti pitää olla se toiminta kannattavaa ja se asia omis käsissä. Ja niinku sanoin tuossa aikasemmin niistä vanhoista jääristä, niin kyllä niillekin pitää tuoda tätä asiaa esille. Otetaan sitte jatkossa kun niillä on paremmin tietoa tästä asiasta niin se monimuotoisuus huomioon. Hyvällä eikä pahalla. Porkkanaa mieluummin kuin keppiä. Kyllä tässä on itte, tää meidän suojavesialue on aika ainutlaatuista aluetta ja ittelte tosi tärkeää. Kyllä se on surullista siitä kun pienenä lapsena on isoisän kans liikkunu siellä, kuinka se joki on aika isoja lampia, nyt kun näitä mettäojituksia on tehty, ei sitä voi kukaan kiistää, ne on täyttyny. Kaikki ne lammet mitä lapsena niin ne on menny kaikki tukkoon. Nyt kun oman lapsen kanssa siellä käy niin surullista. Vaikken nyt mikään vihreä oo niinku sanoin että luonto on ittelte tärkeää. On surullista että ihminen on muokannu ittellensä ja omia tarkotusperiänsä varten tämmösenki ainutlaatuisen alueen...”

2.5 Kokemukset viranomaistoiminnasta

Monet haastatellut viljelijät toivoisivat viranomaiselta aktiivisempaa valmentajatyypistä roolia esimerkiksi tilakäynneillä. Viranomaisilta ja muun muassa valvojilta toivotaan valvontojen lisäksi vinkkejä siihen, miten tilaa ja sen toimintaa voisi kehittää entisestään. Näin valvontoihinkin suhtauduttaisiin mahdollisesti positiivisemmin ja viranomainen tukisi selkeämmin viljelijän päämäärätietoista työtä tilalla. Muutama viljelijä kritisoi EU:n toimintaa ja erityisesti tukijärjestelmän ristiriitaisuuksia. Tukijärjestelmän ristiriidat näyttäytyvät viljelijälle niin, että jos haluaisi toimia luonnon kannalta parhaimmalla tavalla niin tarkastaja ei salli sitä tukijärjestelmän vuoksi. Kaksi viljelijöistä on kokenut joko ELY-keskuksen tai maaseutuelinkeinoviranomaisen toiminnan syrjivänä viljelijää kohtaan, sillä viljelijä ei ole saanut apua tukijärjestelmän mukaisiin, maatalousluonnon monimuotoisuutta edistäviin toimiin tai maatalousluonnon monimuotoisuutta edistäviä toimia on koettu valvottavan tarkemmin ja tiukemmin kuin tehotuotannon maatiloja.

Sitaatteja haastatteluista:

”...miksei niistä sopimuksista voisi viranomaiset poimia sähköpostiosoitteita ja järjestää sellasia tilaisuuksia, missä sitä aluetta vois hoitaa vielä paremmin, mitä ne on ne hoitosuunnitelmat. Että meihinän viranomainen ei ota yhteyttä eikä edesauta sitä asiaa niin, että kävis katsomassa onko aluetta hoidettu niin kuin on pitänyt tai jos heillä on jotain valvontoja, niin sit me saadaan vaan lausunto, että jotain pitää korjata, mut sit se on niinku siinä. Mut ei tuu sellasta, että miten voisi kehittää entisestään...”

”...me koetaan että me ollaan valtiolla töissä ja valvonta ja muu joka tähän liittyy niin se on niinku että työnantaja tarkkailee työntekijöidensä panosta että niinku en koe sitä mitenkään semmosena. Että tietenki semmonen on välillä, että me katotaan asiaa lampaiden näkökulmasta ja niitten hyvinvoinnin näkökulmasta ja voi olla että viranomainen katsoo sitä, no se riippuu aina vähän viranomaisesta, että kun niissäkin on eroa että mistä näkökulmasta katsotaan, mutta voi olla että esimerkiksi ELY haluaa kasvipaineen jonkun tietyn lajiston takia, joka taas ei tue eläinten hyvinvointia että tulee sitten enemmän karkailuja tai tosiaan eläimille ei riitä kunnolla syötävää että halutaan tosi kova laidunpaine. Että sellaisista toivoisi että pystyisi eri tekijöiden välillä keskustelemaan ja sitten soppaan sekoitetaan vielä biologi, jolla on erilainen näkemys asiasta. Siinä on monen eri tahon eturistiriidat, niin niissä toivois että se keskustelu olis sellasta avoimempaa ja että siinä pystyittäis ottamaan kaikkien eri näkökulmat huomioon ja kuinka se kaikkien etu saataisiin toteutettua samalla...”

3 Johtopäätökset

Tämän selvityksen perusteella voidaan määritellä kuusi johtopäätöstä analysoidusta aineistosta. On kuitenkin todettava, että verkkokyselyyn vastasivat ja haastatteluihin osallistuivat suurimmaksi osaksi sellaiset viljelijät, jotka jo edistävät jollain lailla maatalousluonnon monimuotoisuutta tai ovat muutoin

aiheesta kiinnostuneita. Myös nuoret, alle 30-vuotiaat viljelijät, eivät ole juurikaan edustettuna näissä tuloksissa.

Ensimmäinen tulos aineiston perusteella on se, että viljelijät toivovat asennemuutosta aiheen edistämiseksi. Muilta viljelijöiltä toivotaan negatiivisten ja vähättelevien asenteiden muutosta positiivisemmaksi ja kannustavammaksi ja kuluttajilta sekä medialta toivotaan ylipäänsä arvostusta viljelijän ammattia kohtaan sekä ilmastonmuutokseen syyllistämisen loppumista. Erityisesti valtamedioilta toivotaan tarkempaa perehtymistä maanviljelyä koskeviin aiheisiin ja useampien näkökulmien tuomista julkiseen keskusteluun.

Toinen aineistosta nouseva tulos on se, että maatalousluonnon monimuotoisuuden edistämisessä on tärkeää, että aiheeseen on jonkinlainen henkilökohtainen side. Viljelijöiden ymmärrystä olisi kasvatettava siitä, mihin kaikkeen omalla tilalla voi konkreettisesti vaikuttaa maatalousluonnon monimuotoisuutta edistämällä. Henkilökohtainen side aiheeseen muodostuu muun muassa niin, että viljelijä ymmärtää voivansa vaikuttaa monimuotoisuutta kehittämällä esimerkiksi peltojen kasvukuntoon ja tuottavuuteen tai tilan maiseman parannukseen. Konkreettinen tieto ja havaittavat esimerkit omalla tilalla kannustavat toimien jatkamiseen. Tukijärjestelmän tuet ovat erityisen tärkeitä henkilökohtaisen siteen lisäksi varsinkin niille, joilla side ei ole kovin vahva.

Kolmas tulos aineiston perusteella on se, että käytännön tietoa toimien kannattavuudesta, käytännön työstä ja niiden tuomista hyödyistä tilalla kaivataan lisää. Viljelijät tarvitsevat tietoa, jonka perusteella oman tilan mahdollisuuksia monimuotoisuuden edistämiseen voidaan paremmin tunnistaa. Tieto on esitettävä selkeästi, tiedonlähteiden on oltava luotettavia ja tietoa on tarjottava viljelijöille oikeaan aikaan. Tiedon esittämisessä myös visuaalisuus on tärkeää, sekä se, että tietoa voi opiskella itsenäisesti. Ne, jotka aiheesta eivät tiedä, haluavat tietoa selkeästi, ymmärrettävästi ja nopeasti. Ne, jotka tietävät aiheesta, toivovat syvempää ja ammattimaisempaa tietoa, sekä pääsevänsä mukaan esimerkiksi hallinnon koulutuksiin.

Neljäs aineiston tulos on, että hakukonenäkyvyys on tiedon jakamisessa tärkeää sekä sosiaalinen media. Uuden aiheen osalta moni viljelijä katsoo perustiedot ensimmäisenä Googlesta ja sitten etsii tarkempaa tietoa hankkeiden, ELY-keskusten Ruokaviraston tai omien verkostojensa kautta. Mitä enemmän viljelijä aiheesta tietää, sitä monipuolisemmin ja useammista lähteistä hän hakee ja etsii tietoa. Sosiaalisen median kautta haetaan sekä vertaistukea, että ohjaututaan tiedon ääreen.

Vertaistuen ja verkostojen vuorovaikutuksen merkitys on erittäin tärkeää. Laajemmin monimuotoisuutta vaalivat viljelijät haluavat kehittyä aiheen osalta jatkuvasti ja haluavat kokeilla tiloillaan innovatiivisesti eri tapoja edistää luonnon monimuotoisuutta. Ne viljelijät, jotka eivät tee toimia niin laajamittaisesti, toivovat aiheen osalta helposti lähestyttävää mutta käytännön läheistä tietoa ja konkreettisia esimerkkejä muilta viljelijöiltä.

Kuudes tulos aineiston perusteella on, että viranomaisen roolille valmentajana on tarvetta. Viranomaiselta toivotaan valvonnan lisäksi apua ja tukea siihen, miten oman tilan toimintaa voi kehittää entisestään. Sanktioiden pelon poistaminen viljelijöiden keskuudesta olisi tärkeää, sillä se vaikuttaa negatiivisesti joidenkin viljelijöiden jaksamiseen. Viranomaiselta toivotaan erityisesti inhimillisyyttä, ymmärrystä ja kykyä kuunnella. Viranomaisen tulisi myös huolehtia tulevaisuudessa siitä, että tukijärjestelmän ristiriitaisuudet maatalousluonnon monimuotoisuutta edistävissä toiminnoissa poistuisivat.

Liite 1. Verkkokysely-lomake

Tällä kyselyllä kartoitetaan viljelijöiden näkemyksiä ja tiedontarpeita maatalousluonnon monimuotoisuudesta ja sen edistämisestä tilalla. Tässä kyselyssä on yhteensä 15 kysymystä, jotka ovat pääosin monivalintakysymyksiä. Kyselyyn vastaaminen on nopeaa. Kysely toteutetaan osana pohjatietoa Ruokavirastossa alkanutta maatalousluonnon monimuotoisuutta edistävää LUMO-projektia varten ja kyselyn tulokset ohjaavat osaltaan projektia sekä sen tuloksia.

1. Tunnistatko oman tilasi mahdollisuudet monimuotoisuuden edistämiseen? kyllä / en / en ole varma
2. Tiedätkö millaisia tukia maatalousluonnon monimuotoisuuden edistämiseen voi saada? kyllä / en / en ole varma
3. Oletko toteuttanut tilallasi maatalousluonnon monimuotoisuutta edistäviä toimia? kyllä / en / en tiedä
4. Jos olet saanut tukea tai neuvontaa ELY-keskukselta tai neuvojalta, millaiseksi olet kokenut sen? Miten hyvin se vastasi tarpeisiisi? (avoin kysymys)
5. Jos haluaisit edistää omalla tilallasi maatalousluonnon monimuotoisuutta, tietäisitkö miten toimia? kyllä / en / en ole varma
6. Oletko kokenut tarjolla olevan tiedon maatalousluonnon monimuotoisuudesta ja sen edistämisestä riittäväksi? kyllä, se on riittävää / tietoa ei ole riittävästi / en osaa vastata
7. Millaiset hyödyt motivoisivat sinua tekemään tilallasi toimia, jotka edistävät maatalousluonnon monimuotoisuutta?
 - a. peltojen kasvukunnon parantuminen
 - b. toimista maksettavat tuet
 - c. tilani luontoarvojen säilyttäminen / parantaminen
 - d. tilani maisema-arvojen säilyttäminen / parantaminen
 - e. toimet, jotka vastaavat omia arvojani
 - f. sertifikaattien tuoma lisäarvo tuotteisiin
 - g. hyödyt tuotteen markkinoinnissa
 - h. joku muu, mikä?
8. Mistä lähteistä saat / olet saanut tietoa maatalousluonnon monimuotoisuudesta?
 - a. Ruokavirasto
 - b. maa- ja metsätalousministeriö
 - c. ympäristöministeriö
 - d. LUKE
 - e. SYKE
 - f. ProAgria
 - g. Riistakeskus
 - h. Maa- ja kotitalousnaiset
 - i. järjestöt
 - j. ammattilehdet
 - k. podcast
 - l. sosiaalinen media
 - m. muut mediat, esimerkiksi YLE
 - n. toiset viljelijät

- o. joku muu, mikä?
9. Millaisessa muodossa Ruokaviraston tuottama tieto olisi sinulle mieluisin saada?
- verkkosivutekstit
 - videot
 - koulutusmateriaalit, jotka voin opiskella itsenäisesti
 - webinaari
 - uutiskirje
 - joku muu, mikä?
10. Mistä alla olevista maatalousluonnon monimuotoisuuden teemoista haluaisit saada lisää tietoa? Valitse yksi tai useampia.
- maisemahyödyt
 - monimuotoisuushyödyt
 - taloudelliset hyödyt
 - hyödyt riistalajeille
 - tietoa käytännön toimista tilalla
 - tukiehdot
 - luonnonhoitotoimet yritystoiminnassa
 - pölyttäjähönteisten tuomat hyödyt
 - joku muu, mikä?
11. Vapaa sana, kerro kokemuksiasi, ajatuksiasi tai toiveita projektiryhmälle!
12. Osallistu haastatteluun!
13. Mikä on tilasi päätuotantosuunta?
- maito
muu nauta
sika
muu kotieläin
vilja+erikoiskasvi
muu kasvintuotanto
muu tuotanto
14. Mihin ikäryhmään kuulut?
15. Mikä on sukupuolesi? mies / nainen / muu / en halua vastata
16. Onko tilasi luomutuotannossa? Kyllä / ei / osittain
17. Tilasi maantieteellinen sijainti (ELY-keskus alueittain)

Liite 2. Haastattelukysymykset

- Mitä asioita sinulle tulee mieleen maatalousluonnon monimuotoisuudesta? Mitä se mielestäsi käytännössä tarkoittaa? Oletko toteuttanut joitakin toimia tilallasi?
- Mikä sai sinut ensimmäistä kertaa kiinnostumaan maatalousluonnon monimuotoisuudesta?
- Kerro esimerkki sellaisesta asiasta, joka voisi estää sinua tekemästä LUMO-toimia tai vähentää halukkuuttasi niiden tekemiseen
- Miten ratkaisisit tai voisit ratkaista tällaisen tilanteen?

- Miltä taholta toivoisit enemmän tukea LUMO-toimien edistämiseen tilalla? Millaista tukea toivoisit?
- Onko jokin näkökulma, mitä ei tällä hetkellä tuoda esiin tarpeeksi Ruokaviraston tai muiden tahojen viestinnässä?
- Mihin aikaan vuodesta tietoa pitäisi tarjota?
- Miten koet muiden viljelijöiden suhtautuvan maatalousluonnon monimuotoisuuteen tai keskusteletko näistä asioista muiden viljelijöiden kanssa?

Tiedonhakuharjoitus haastattelussa: (eri haastateltaville eri teema, pyrittiin antamaan sellainen aihe, josta haastateltava ei tietäisi vielä kovinkaan paljon)

- Hae tietoa siitä, mitä kasveja sinun pitäisi kylvää houkutellaksesi pölyttäjiä pelloille
- Hae tietoa siitä, miten voit perustaa kosteikon
- Hae tietoa siitä, miten voisit perustaa riistapellon
- Hae tietoa siitä, miten voisit muuttaa yhden pelloistasi luonnonlaitumeksi
- Hae tietoa siitä, mitä ovat alkuperäisrodut ja mitä niiden kasvattaminen vaatii